

Les malalties

Per PERE CALDERS

L'ANGOIXA no s'allunya. Segueix les passes i, de tant en tant, renova el record del seu ofec. El dia abans, el Raimon s'havia llevat sense deixar la somnolència i en comptes de la seva pressa habitual a començar els jocs, mostrava una actitud compungida i es queixava d'algun dolor que no podia definir. Venien aleshores les suposicions i un retorn sobre el mateixos temes donava lloc a un neguit monòton. Si seria que alguna cosa li havia fet mal, o bé un cop d'aire o que el nen fingia per malcriança. En el fons, com els passava sempre, temien coses molt pitjors que aquestes, però no s'atrevien a confessar-s'ho. A mig matí el petit tenia febre i avisaren el metge, que comparegué poc després amb un pulcre posat professional. Va fer unes quantes preguntes, sense aprofundir massa, i receptà injectables de penicilina. Digué que era millor que el nen no sortís al carrer, però que fes la seva vida normal i que li donessin per a menjar el que tingués per costum, sense limitacions expressess.

Aquesta manera de simplificar les coses, va posar en marxa novament el revoltim dels seus records. En la seva infantesa, de tant en tant, la seva mare l'observava durant una bona estona i, finalment, li deia: «A veure: mira'm.» «Aquest nen està ullerós. Que et fa mal alguna cosa?» Li passava la mà pel front i expressava unes quantes suposicions que ell, aleshores, no podia entendre. En aquell temps, l'aire era el principal enemic; li nuaven un mocador al coll, li posaven mitges llargues i així, travat de moviments, s'anava ensopint. L'atenció dels grans no el deixava. «Que no tens ganes de jugar?» «Ara, no.» «Malament!» Acabaven avisant el metge de la família, pregant-li gairebé sempre que no es torbés.

El doctor Cristany havia estudiat a Alemanya. En la cadena del rellotge, hi portava una medalla d'or, de Sant Jordi matant

el drac. L'ull irat d'aquest darrer era un brillant que, quan el metge prenia el pols, amb el rellotge en el palmell i la medalla suspesa girava lentament, feia reflexos irissats que algunes vegades havien estat a punt d'hipnotitzar-lo. Dins de l'època, el doctor Cristany tenia una concepció avançada de la medicina; era partidari de l'hidroteràpia i l'helioteràpia, paraules d'un encís màgic que desvetllaven, al costat de la il·lusió, una vaga temença. Així que arribava a casa, demanava un mocador, dues culleres grans i una espelma. «A veure: ensenya'm la llengua. Uf!» Després, encenia l'espelma, utilitzava la conca d'una cullera com a reflector i amb el mànec de l'altra facilitava l'exploració del coll. «Digues: aaah!» «Mare de Déu, com està això!» Els pares s'inquietaven, i ell es veia en el cas de tranquil·litzar-los amb un somriure ple de confiança.

Estenia el mocador damunt del pit, l'allisava curosament i aplicava l'orella amb força. Tenia un cap gran, pesat, i una respiració sorollosa, d'home gros i segur de si mateix. Quan auscultava, cloïa els ulls per a concentrar-se; a intervals els obria i ordenava: «Digues: Tarragona, Tarrasa, carretera... Torna-hi, Ves-ho repetint.» En acabar, treia el mocador i recolzava la mà dreta estesa en diversos llocs del tòrax, mentre amb l'índex i el dit mig de l'altra mà timbalejava rítmicament, obtenint insospitades ressonàncies.

S'asseia després davant d'una taula, omplia una recepta i mentre brandava el full, anava indicant el que s'havia de fer: «El fiquen al llit de seguida. Res de menjar i per a beure només aigua de Vichy.» Prescrivía unes cullerades cada tres hores i afegia: «Si tingués mal de cap, li poden posar draps amb aigua sedativa al front.»

La mare tenia una temença i, tímidament, preguntava: «No serà meningitis?» «Nooo! És el coll. Es qüestió de deu o dotze dies.»

A ell — se'n recordava bé — no li feia mal res i, tot el més, potser notava que la mica de febre li donava una visió més lúcida del seu petit món d'aleshores. A contracor, es deixava posar al llit; la mare, pel seu compte, li pintava un enreixat de tintura de iode al pit i li rentava la cara amb aigua de colònia. Ell, intuïnt que del seu paper de víctima en podria treure alguna cosa, demanava caramels de menta, i davant el refús dolgut i amorós, obtenia promeses per a un futur pròxim.

Començaven llavors els dies de llit, en els quals els sorolls del carrer i de les altres peces de la casa prenien una desconeguda importància. De seguida, la gana es tornava obsessió i afinava els sentits d'una manera insòlita; el més lleu olor procedent de la cuina aguditzava el sentiment de privació.

« — Mare: que fa sopa de vegetals? »

« — No, fill. L'olor ve del celobert. »

I la mare, perquè l'engany no es fes evident, tancava les portes i obria la finestra de la cuina perquè s'orejés. Acabant-ho de fer, tornava a la cambra amb l'ampolla d'aigua de colònia i n'aspergia pel cobrellit, fins que l'olor desapareixia.

« — Per què no mires sants? »

S'avenia a la proposta i demanava, amb un especial disseny, que li portessin volums del *Cu cut!* Aquesta revista, la col·lecció de la qual el seu pare tenia curiosament enquadernada, portava caricatures de polítics lerrouxistes asseguts davant les taules parades, amb grans tovallons nuats al coll i menjant àvidament pollastres i llagostes. Es passava estones llargues mirant els detalls que el dibuixant havia acumulat per a demostrar la golafreria dels personatges, i finalment no es podia aguantar més:

« — Mare: per què no diu al doctor Cristany que em deixi menjar una cuixa de pollastre? »

La mare, que havia passat dies amargs perquè el seu fill estava desganat, veia amb pena que la gana se li desvetllava aleshores, que no podia satisfer-la. A la pròxima visita del metge li comunicava el desig del fill i l'altre s'hi negava rodonament, insinuant que allò espatllaria alguna cosa que estava venturosament en marxa.

Al tercer dia, un afebliment general l'havia sumit en un estat de postració, i per a donar-li les cullerades de medicament, calia que li aguantessin el cap. Per primera vegada, en empassar-se el líquid, el coll li feia mal i estava pàl·lid, tenia ja un veritable aspecte de malalt. Els seus pares es miraven amb un aire preocupat i es congratulaven d'haver avisat el metge a temps.

El doctor Cristany, al sisè o al setè dia, es fregava les mans amb l'aire d'haver sortit d'una situació enutjosa i ordenava que donessin al malalt una tassa de brou. Però llavors no tenia gana, ni humor per a esforçar-s'hi i trobava que ni el brou, ni el lluç bullit que li autoritzaven l'endemà, ni la cuixa de pollastre que seguia, no tenien cap gust. En aquesta etapa, el malalt es caracteritzava per una gran indiferència.

Quan arribava el moment de llevar-se (una estona només, cap a migdia) les cames no l'aguantaven i quedava plegat de genolls arran del llit. L'ajudaven a asseure's en una butaca — la família aprofitava l'avinentsa per a fer el planívol comentari que no pesava gens — i el col·locaven a prop de la finestra, amb una manta a la falda i un coixí als peus.

El carrer i la gent li semblaven aleshores singularment aqueferats i es marejava. En situacions així, i en aquella època, el cap donava voltes, trastorn que va anar caient en desús. La mare, a qui tot això causava una pena profunda, li feia prendre aigua del Carme i, d'una manera insòlita, semblava que es trobés millor. Tot ell banyat amb una suor freda, el tornaven al llit i a partir d'aquell moment començava el període dolç de la convalescència.

La convalescència era, encara, més indeterminada que la malaltia. El vi de quina, els reforçants i un augment gradual en el valor dels aliments, feien que el malalt anés perdent l'aire de desconfiança i comencés novament — per bé que a poc a poc — a confegir il·lusions.

Arribava un dia especialment solemne en el qual el metge deia que el treguessin a passejar una mica. Si en sortir trobaven alguna veïna a l'escala, la mare (amb un amor propi amatent) li explicava que allò

havia estat el procés de creixença, que el nen havia fet una estirada notable i que el metge afirmava que tenia una naturalesa tan forta.

Ell se sentia ablanit, amb una espurna d'esma, només, per a mantenir una universal curiositat. El carrer li semblava nou o, millor encara, el veia sota nous aspectes i la claror del sol i els colors que il·luminava se li apareixien amb una força abans insospitada.

En el curs de dues o tres travessies perdia l'impuls inicial i un lleuger esvaniment l'obligava a aturar-se. No obstant, una agradable sensació d'immaterialitat, acompanyada de la pèrdua de fixació del pensament, el mantenia en un estat de placidesa. La mare el tornava a casa, li feia prendre aiguanaf i reprenia el seu apesarament. El perill d'una recaiguda enterbolia els petits plaers de la convalescència i se'n parlava a baixa veu, procurant que el malalt no ho sentís.

*

Amb el pas dels anys tot havia adquirit un to diferent. Acabà l'evocació del passat per a començar amb el seu fill un regateig encaminat a que es deixés posar els injectables de penicilina; a desgrat dels seus sis anys, el Raimon mantenia gairebé d'igual a igual la pretensió d'uns drets i no accedí fins que li prometé el regal d'un coet atòmic de material plàstic i una revista de ninots.

Mentrestant, la Rosa, que havia acompanyat el metge fins a la porta, no es podia estar de preguntar-li: « No serà paràlisi infantil, doctor? » El metge somreia amb indulgència i la tranquil·litzava afirmant que era una lleu afecció del coll i que el nen estaria bé de seguida.

Al cap de dos dies tot havia passat, quasi sense deixar rastre. Una melangia lleu (potser per la servitud humana d'enyorar-ho tot) feia pensar que el Raimon s'havia perdut alguna cosa: la supeditació de la casa i de la família al malalt lleu, durant setmanes, i les sol·lícites atencions que portava aparellades una farmacopea pacient i plena de bona fe.

Al costat de moltes altres coses, havia mort la gran època de les aigües en medici-

na. N'hi havia per anar-les a prendre a fora, per prendre-les a casa, per a usos interns i externs en una infinita varietat d'aplicacions, i les que, només olorant-les, retornaven els sentits en casos de desmai. Aigües sulfatades, sulfuroses, ferruginoses, iodurades, clorurades, alcalines, acidulades, bromurades, en una llista interminable per a totes les esperances de malalt. I per a posar una espurna de misteri i d'aventura en aquesta terapèutica romàntica, hi havia les aigües mares, resolutives, alterants i neurotèniques, que segons el doctor Carrière podien produir efectes congestius i accidents greus, tals com rampes del tub digestiu, laxitud general amb sequedat de la pell, inapetència i mal de cap. El perquè unes aigües així no eren rigorosament prohibides només es pot comprendre pensant que eren contemporànies dels botons de foc i de les sagnies pròdigament aplicades.

L'atracció hidràulica arribava a l'extrem que alguns tractats recomanaven la ingestió de dos o tres vasos d'aigua de mar per a combatre determinades malalties. Advertien que l'aigua d'alta mar es conservava millor que la de les costes i que tenia un especial valor com a excitadora de la nutrició. Aquestes coses feien pensar que els malalts d'aquell temps eren una gent brava i coratjosa.

De mica en mica, l'aigua disminuï la seva importància mítica. La gent li va perdre el respecte i va començar a rentar-s'hi, amb un evident retrocés del sentiment poètic de la vida. Van desaparèixer les banyeres amb potes de lleó (prova flagrant que eren considerades com a objectes essencialment decoratius) i baixaren les accions dels balnearis i de les aigües minerals embotellades.

Mentrestant, en una època de revolucions i de cops d'estat, en la qual foren assajades tota mena de fórmules de felicitat social, amb un visible augment de la tristesa col·lectiva, un metge anglès preparava la seva profunda i veritable transformació del món, aconseguint que, fins per a estar malalt, s'hagués d'anar de pressa.

(Del conjunt de narracions
Mirar cloent els ulls, inèdit.)